

EL

EL

EL

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 2.4.2008
COM(2008) 165 τελικό

ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ

σχετικά με τις
αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ

{SEC(2008) 404
SEC (2008) 405
SEC (2008) 406}

ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ

σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ

1. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΛΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΗΣ ΒΙΒΛΟΥ

1.1. Ποιος είναι ο σκοπός μιας Λευκής Βίβλου σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ;

Κάθε πολίτης ή επιχείρηση που υφίσταται ζημία λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ (άρθρα 81 και 82 της συνθήκης ΕΚ) πρέπει να δικαιούται να ζητήσει επανόρθωση από το μέρος που προκάλεσε τη ζημία. Αυτό το **δικαίωμα των θυμάτων προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν** κατοχυρώνεται από την **κοινοτική νομοθεσία**, όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το 2001 και το 2006¹.

Παρά την αναγκαιότητα θέσπισης ενός αποτελεσματικού νομοθετικού πλαισίου που θα μετέτρεπε την άσκηση του δικαιώματος προς αποζημίωση σε μια ρεαλιστική δυνατότητα, και παρόλο που πρόσφατα υπήρξαν κάποια δείγματα βελτίωσης σε ορισμένα κράτη μέλη, **στην πράξη μέχρι στιγμής η αποκατάσταση των θυμάτων παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ για τη βλάβη που υπέστησαν είναι σπάνια**. Το ύψος της αποζημίωσης που δεν εισπράττουν τα θύματα αυτά ανέρχεται σε αρκετά δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως².

Στην Πράσινη Βίβλο του 2005, η Επιτροπή είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αδυναμία αυτή οφείλεται εν πολλοίς σε διάφορα **νομοθετικά και διαδικαστικά εμπόδια** των κανόνων των κρατών μελών που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας. Πράγματι, αυτές οι υποθέσεις αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας παρουσιάζουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία συνήθως δεν αντιμετωπίζονται ικανοποιητικά με τους συνήθεις κανόνες και διαδικασίες περί αστικής ευθύνης. Αυτό προκαλεί μεγάλη **νομική αβεβαιότητα**³. Οι ιδιαιτερότητες αυτές αφορούν μεταξύ άλλων την ιδιαίτερα σύνθετη ανάλυση των πραγματικών περιστατικών και την οικονομική ανάλυση που απαιτείται, τη συχνή έλλειψη πρόσβασης και την απόκρυψη καθοριστικής σημασίας αποδεικτικών στοιχείων που έχουν στην κατοχή τους οι εναγόμενοι και τον συχνά μη ευνοϊκό συσχετισμό κινδύνου/ωφέλειας για τους ενάγοντες.

Ο καλύτερος τρόπος για την αντιμετώπιση της **παρούσας αναποτελεσματικότητας των αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας** είναι ένας συνδυασμός μέτρων τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, έτσι ώστε να επιτευχθεί ουσιαστική ελάχιστη προστασία του δικαιώματος των θυμάτων για αποζημίωση βάσει των

¹ Υπόθεση C-453/99, *Courage and Crehan*, [2001] Συλλ. I-6297, και συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-295-298/04, *Manfredi*, [2006] Συλλ. I-6619.

² Βλ. τμήμα 2.2 της έκθεσης εκτίμησης επιπτώσεων.

³ Βλ. ομοίως, τμήμα 2.3.

άρθρων 81 και 82 σε κάθε κράτος μέλος και η εξασφάλιση πιο ισότιμων όρων και μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου σε όλη την ΕΕ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁴ συμφώνησε με τα πορίσματα της Πράσινης Βίβλου, όπως και άλλοι φορείς, και ζήτησε από την Επιτροπή να καταρτίσει Λευκή Βίβλο με λεπτομερείς προτάσεις που θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας.

1.2. Στόχοι, κατευθυντήριες αρχές και πεδίο εφαρμογής της Λευκής Βίβλου

Στην παρούσα Λευκή Βίβλο εξετάζονται και παρουσιάζονται προτάσεις για πολιτικές επιλογές και συγκεκριμένα μέτρα που θα εξασφάλιζαν, περισσότερο από ό,τι σήμερα, ότι **όλα τα θύματα** παραβιάσεων της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού θα έχουν **πρόσβαση σε αποτελεσματικούς μηχανισμούς αποκατάστασης έτσι ώστε να αποζημιώνονται πλήρως** για τις ζημιές που έχουν υποστεί.

Η παρούσα Λευκή Βίβλος πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με δύο έγγραφα εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής: (α)ένα έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής για τις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ («το ΕΕΕ»), όπου εξηγούνται αναλυτικότερα οι αιτιολογικές σκέψεις στις οποίες στηρίζεται η Λευκή Βίβλος και παρέχεται συνοπτική επισκόπηση του υφιστάμενου κοινοτικού κεκτημένου· και (β)την Έκθεση Αξιολόγησης Επιπτώσεων («ΕΑΕ»), όπου αναλύονται τα δυνητικά οφέλη και το κόστος διαφόρων πολιτικών επιλογών, και την περίληψη αυτής της έκθεσης.

Ο **κυριότερος στόχος** της παρούσας Λευκής Βίβλου είναι η βελτίωση των νομικών προϋποθέσεων ώστε τα θύματα να ασκούν το δικαίωμα που τους παρέχει η Συνθήκη για αποκατάσταση όλων των ζημιών που έχουν υποστεί λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΕΚ. Συνεπώς, η **πλήρης αποζημίωση** είναι η πρώτη και σημαντικότερη κατευθυντήρια αρχή.

Η θέσπιση περισσότερο αποτελεσματικών μηχανισμών αποζημίωσης σημαίνει ότι το κόστος παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας θα βαρύνει τους δράστες της παράβασης, και όχι τα θύματα και τις νομοταγείς επιχειρήσεις. Τα αποτελεσματικά μέσα έννομης προστασίας για τους ιδιώτες αυξάνουν επίσης την πιθανότητα εντοπισμού μεγαλύτερου αριθμού παράνομων περιορισμών του ανταγωνισμού και καταλογισμού της ευθύνης στους δράστες της παράβασης⁵. Η βελτίωση του δικαστικού συστήματος ως προς την καταβολή αποζημιώσεων θα έχει, συνεπώς, **εγγενή** ευεργετικά αποτελέσματα σε επίπεδο **αποτροπής** μελλοντικών παραβιάσεων και μεγαλύτερης συμμόρφωσης με την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία της ΕΚ. Η εξασφάλιση του ανόθευτου ανταγωνισμού αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εσωτερικής αγοράς και είναι σημαντική για την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισαβόνας. Η καλλιέργεια πνεύματος ανταγωνισμού συμβάλλει στην καλύτερη κατανομή των πόρων, στη μεγαλύτερη οικονομική αποτελεσματικότητα, στην αύξηση της καινοτομίας και σε χαμηλότερες τιμές.

Η Επιτροπή ακολούθησε επίσης την κατευθυντήρια αρχή ότι το νομοθετικό πλαίσιο αποτελεσματικότερων αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας θα πρέπει να στηρίζεται σε μια γνήσια ευρωπαϊκή προσέγγιση. Οι επιλογές πολιτικής που προτείνονται στην παρούσα Λευκή Βίβλο συνίστανται συνεπώς σε **ισόρροπα**

⁴ Ψήφισμα της 25^{ης} Απριλίου 2007 (2006/2207(INI)).

⁵ Βλ. έκθεση εκτίμησης επιπτώσεων, τμήμα 2.1.

μέτρα που έχουν τις ρίζες τους στην **ευρωπαϊκή νομική παιδεία** και τις **ευρωπαϊκές νομικές παραδόσεις**.

Μια άλλη σημαντική κατευθυντήρια αρχή της πολιτικής της Επιτροπής είναι **να διαφυλαχθεί το κέντρο βάρους για την επιβολή των άρθρων 81 και 82 από τους δημόσιους φορείς**, δηλ. την Επιτροπή και τις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών. Κατά συνέπεια, τα μέτρα που προτείνονται στην παρούσα Λευκή Βίβλο σκοπό έχουν τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος επιβολής της νομοθεσίας από ιδιωτικούς φορείς μέσω αγωγών αποζημίωσης, το οποίο συμπληρώνει, αλλά δεν αντικαθιστά, ούτε θέτει σε κίνδυνο, την επιβολή της νομοθεσίας από τους δημόσιους φορείς.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω καθώς και σύμφωνα με την επιταγή που έχει ορίσει το Δικαστήριο ότι *κάθε* θύμα παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας πρέπει να είναι σε θέση να ασκήσει αποτελεσματικά το δικαίωμά του προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη, τα θέματα που εξετάζονται στη Λευκή Βίβλο αφορούν, κατ' αρχήν, **όλες τις κατηγορίες θυμάτων, όλα τα είδη παραβιάσεων των άρθρων 81 και 82 και όλους τους τομείς της οικονομίας**. Η Επιτροπή θεωρεί επίσης σκόπιμο να καλύπτει η πολιτική τόσο τις αγωγές αποζημίωσης που στηρίζονται σε προηγούμενη διαπίστωση παραβίασης της νομοθεσίας από μια αρχή ανταγωνισμού, όσο και εκείνες που δεν στηρίζονται σε τέτοια διαπίστωση παραβίασης.

2. ΤΑ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

2.1. Έννομο συμφέρον: έμμεσοι αγοραστές και συλλογική προσφυγή

Όσον αφορά το έννομο συμφέρον για την άσκηση αγωγής, η Επιτροπή υπογραμμίζει με ικανοποίηση την επιβεβαίωση που δόθηκε από το Δικαστήριο ότι **«κάθε υποκείμενο δικαίου»** που υπέστη ζημία εξαιτίας παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας πρέπει να δικαιούται να ασκήσει αγωγή για αποζημίωση ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων⁶. Η αρχή αυτή ισχύει και για τους **έμμεσους αγοραστές**, δηλαδή τους αγοραστές που δεν είχαν άμεση δοσοληψία με το δράστη της παράβασης, αλλά οι οποίοι υπέστησαν σοβαρή ζημία λόγω της μετακύλισης σε αυτούς παράνομης επιπλέον επιβάρυνσης μέσω της αλυσίδας διανομής.

Όσον αφορά τις **συλλογικές προσφυγές**, η Επιτροπή θεωρεί ότι υπάρχει σαφής ανάγκη για θέσπιση μηχανισμών που να επιτρέπουν την ομαδοποίηση των μεμονωμένων αγωγών θυμάτων παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας. Οι μεμονωμένοι καταναλωτές, αλλά και οι μικρές επιχειρήσεις, ειδικά αυτές που έχουν υποστεί **σποραδικές και σχετικά χαμηλής αξίας ζημίες**, συχνά αποθαρρύνονται να ασκήσουν μεμονωμένη αγωγή για αποζημίωση λόγω του κόστους, των καθυστερήσεων, της αβεβαιότητας, των κινδύνων και των επιβαρύνσεων που συνεπάγεται αυτή η διαδικασία. Κατά συνέπεια, πολλά από τα εν λόγω θύματα σήμερα **δεν αποζημιώνονται**. Στις σπάνιες περιπτώσεις που ασκείται μια σειρά μεμονωμένων αγωγών σε σχέση με την ίδια παράβαση, οι **διαδικασίες αποδεικνύονται αναποτελεσματικές**, τόσο για τους ενάγοντες όσο και για τους εναγόμενους, αλλά και για το ίδιο το δικαστικό σύστημα.

⁶ *Manfredi* (βλ. υποσημείωση 1), σημείο 61.

Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει⁷ το συνδυασμό δύο συμπληρωματικών μηχανισμών συλλογικής προσφυγής για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των θεμάτων αυτών στον τομέα της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας:

- **αγωγές μέσω εκπροσώπων**, οι οποίες ασκούνται από **νομιμοποιούμενους φορείς**, όπως ενώσεις καταναλωτών, κρατικούς φορείς ή εμπορικούς συλλόγους, για λογαριασμό θυμάτων που είναι ήδη γνωστά ή που, σε μάλλον περιορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να καταστούν γνωστά στο μέλλον. Οι φορείς αυτοί είτε (i) έχουν προσδιοριστεί επίσημα εκ των προτέρων είτε (ii) καθορίζονται *ad hoc* από ένα κράτος μέλος για μια συγκεκριμένη παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, με σκοπό να ασκήσουν αγωγή για λογαριασμό ορισμένων ή όλων των μελών τους· και
- **κατ' επιλογή συλλογικές αγωγές**, στις οποίες τα θύματα **αποφασίζουν ρητά** να συνδυάσουν τις ατομικές τους αξιώσεις για αποζημίωση βλαβών που υπέστησαν με μια μόνο αγωγή.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι νομιμοποιούμενοι φορείς δεν θα είναι σε θέση ούτε θα επιθυμούν να αναλάβουν την υπεράσπιση κάθε αξιώσεως προς αποζημίωση, είναι απαραίτητο αυτά τα δύο είδη αγωγών να **αλληλοσυμπληρώνονται** έτσι ώστε να εξασφαλίζονται αποτελεσματικές συλλογικές προσφυγές για τα θύματα της παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας. Επιπλέον, είναι σημαντικό να μη στερούνται τα θύματα το δικαίωμά τους να ασκούν ατομική αγωγή αποζημίωσης εφόσον το επιθυμούν. Ωστόσο, θα πρέπει να προβλεφθούν εχέγγυα έτσι ώστε να μην καταβάλλεται αποζημίωση περισσότερο από μία φορά για την ίδια ζημία.

Αυτές οι προτάσεις είναι μέρος της ευρύτερης πρωτοβουλίας της Επιτροπής για την ενίσχυση των μηχανισμών συλλογικών προσφυγών στην ΕΕ και μπορούν να αναπτυχθούν περισσότερο σε αυτό το πλαίσιο.

2.2. Πρόσβαση σε αποδείξεις: γνωστοποίηση μεταξύ των μερών

Οι υποθέσεις ανταγωνισμού απαιτούν την εξέταση πληθώρας πραγματικών περιστατικών. Μεγάλο μέρος των **καθοριστικής σημασίας αποδείξεων** που είναι απαραίτητες για τη στοιχειοθέτηση μιας αγωγής αποζημίωσης για παραβίαση αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας συχνά **αποκρύπτονται** και, δεδομένου ότι **κατέχονται από τον εναγόμενο** ή από τρίτα μέρη, συνήθως δεν είναι γνωστές αρκετά λεπτομερώς στον ενάγοντα.

Ενώ είναι σημαντικό να αντιμετωπιστεί αυτή η διαρθρωτική **ασυμμετρία της πληροφόρησης**, και να βελτιωθεί η πρόσβαση των θυμάτων σε κρίσιμες αποδείξεις, έχει επίσης σημασία να **αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις υπερβολικά εκτεταμένων και επαχθών υποχρεώσεων γνωστοποίησης, περιλαμβανομένου του κινδύνου καταχρήσεων**.

Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει να εξασφαλιστεί σε ολόκληρη την ΕΕ ένα **ελάχιστο επίπεδο γνωστοποίησης στοιχείων μεταξύ των μερών** σε υποθέσεις αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας. Σύμφωνα με την προσέγγιση που υιοθετήθηκε στην οδηγία για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας (οδηγία 2004/48/ΕΚ), η πρόσβαση στις αποδείξεις θα πρέπει να στηρίζεται στις αρχές της **τεκμηρίωσης των πραγματικών ισχυρισμών** και του **αυστηρού δικαστικού ελέγχου** όσον αφορά στη βασιμότητα της

⁷ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 2 του ΕΕΕ.

αξίωσης και στην αναλογικότητα της αίτησης γνωστοποίησης των αποδείξεων. Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει⁸ τα εξής:

- τα εθνικά δικαστήρια θα πρέπει, υπό **ορισμένες προϋποθέσεις**, να έχουν την εξουσία να διατάσσουν τους διαδίκους ή τρίτα μέρη να **γνωστοποιούν συγκεκριμένες κατηγορίες κρίσιμων αποδείξεων**·
- **μεταξύ των προϋποθέσεων** για διαταγή γνωστοποίησης θα πρέπει να είναι ότι ο ενάγων:
 - έχει υποβάλει όλα τα **πραγματικά περιστατικά** και τα **αποδεικτικά στοιχεία** που μπόρεσε **εύλογα να αποκτήσει**, με την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι υπάρχουν **βάσιμοι λόγοι** για να υποτεθεί ότι υπέστη βλάβη λόγω παραβίασης της νομοθεσίας ανταγωνισμού από τον εναγόμενο·
 - έχει πείσει το δικαστήριο ότι **δεν είναι σε θέση**, παρ' όλες τις προσπάθειες που θα αναμενόταν εύλογως να καταβάλει, να **συγκεντρώσει με άλλο τρόπο τις απαιτούμενες αποδείξεις**·
 - προσδιόρισε επαρκώς τις **συγκεκριμένες κατηγορίες** αποδείξεων που πρέπει να γνωστοποιηθούν· και
 - έχει πείσει το δικαστήριο ότι το προβλεπόμενο μέτρο γνωστοποίησης των αποδείξεων είναι τόσο **συναφές** με την υπόθεση όσο και **αναγκαίο** και **αναλογικό**·
- θα πρέπει να παρέχεται κατάλληλη προστασία σε δηλώσεις που πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις στο πλαίσιο αιτήσεων επεικούς μεταχείρισης καθώς και σε έρευνες αρχών ανταγωνισμού·
- για να αποφεύγεται η **καταστροφή κρίσιμων αποδείξεων** ή η **άρνηση** συμμόρφωσης με διαταγή γνωστοποίησης αποδείξεων, τα δικαστήρια πρέπει να έχουν την εξουσία επιβολής επαρκώς **αποτρεπτικών κυρώσεων**, περιλαμβανομένης της ευχέρειας συναγωγής επιβαρυντικών συμπερασμάτων σε αστικές διαδικασίες αποζημίωσης.

2.3. Δεσμευτικό αποτέλεσμα αποφάσεων ΕΑΑ

Κάθε φορά που η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή** διαπιστώνει παραβίαση του άρθρου 81 ή 82 της συνθήκης ΕΚ, τα θύματα της παραβίασης δύνανται, δυνάμει της πάγιας νομολογίας και του άρθρου 16 παράγραφος 1 του κανονισμού 1/2003, να επικαλεσθούν την απόφαση αυτή ως δεσμευτική απόδειξη σε αστικές διαδικασίες για αποζημίωση. Για **αποφάσεις** εθνικών αρχών ανταγωνισμού (**ΕΑΑ**) με τις οποίες διαπιστώνεται παραβίαση του άρθρου 81 ή 82, παρόμοιοι κανόνες δεν υπάρχουν παρά σε ορισμένα μόνο κράτη μέλη.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να μη γίνονται δεκτές σε όλα τα κράτη μέλη, ως αδιάσειστες αποδείξεις της παραβίασης σε μεταγενέστερες αγωγές για αποζημίωση λόγω παραβίασης της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, οι τελεσίδικες αποφάσεις⁹ όσον αφορά

⁸ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 3 του εγγράφου εργασίας.

⁹ Σε όλα τα κράτη μέλη, οι αποφάσεις των ΕΑΑ υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο. Οι αποφάσεις των ΕΑΑ θεωρούνται *τελεσίδικες* όταν δεν μπορούν πλέον να προσβληθούν, δηλ. οι αποφάσεις που δεν προσβάλλονται εντός των ισχυουσών προθεσμιών και οι οποίες γίνονται κατά συνέπεια δεκτές από τους αποδέκτες τους, και εκείνες που επιβεβαιώνονται από τα αρμόδια αναθεωρητικά δικαστήρια.

το άρθρο 81 ή 82 που εκδίδονται από ΕΑΑ του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού (ΕΔΑ), καθώς και οι τελεσίδικες αποφάσεις αναθεωρητικού δικαστηρίου που επιβεβαιώνει απόφαση ΕΑΑ ή διαπιστώνει η ίδια παραβίαση.

Ένας κανόνας με τέτοιο σκοπό θα εξασφάλιζε μια πιο **συνεπή εφαρμογή** των άρθρων 81 και 82 από τους διάφορους εθνικούς φορείς και μεγαλύτερη **ασφάλεια δικαίου**. Επίσης θα βελτίωνε αισθητά την **αποτελεσματικότητα** και τη **διαδικαστική αποδοτικότητα** των αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας: εάν οι εναγόμενοι μπορούν να αμφισβητήσουν την παραβίαση του άρθρου 81 ή 82 για την οποία κρίνονται υπεύθυνοι και που έχει διαπιστωθεί σε απόφαση ΕΑΑ και, ενδεχομένως, έχει επιβεβαιωθεί από αναθεωρητικό δικαστήριο, τα δικαστήρια που καλούνται να εκδικάσουν μια αγωγή αποζημίωσης θα πρέπει να επανεξετάσουν τα πραγματικά περιστατικά και τα νομικά ζητήματα που έχουν ήδη ερευνηθεί και εκτιμηθεί από ειδικευμένη δημόσια αρχή (και αναθεωρητικό δικαστήριο). Αυτή η διπλή ανάλυση από άποψη πραγματικών περιστατικών και από νομική άποψη οδηγεί σε σημαντικό πρόσθετο κόστος, καθυστέρηση και αβεβαιότητα ως προς την έκβαση της αγωγής αποζημίωσης του θύματος.

Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει¹⁰ τον ακόλουθο κανόνα:

- τα εθνικά δικαστήρια που καλούνται να εκδικάσουν αγωγές αποζημίωσης για πρακτικές που υπάγονται στο άρθρο 81 ή 82 για τις οποίες **μια ΕΑΑ** του ΕΔΑ έχει ήδη εκδώσει **τελεσίδικη απόφαση** με την οποία διαπιστώνεται παραβίαση των άρθρων αυτών, ή για την οποία έχει εκδώσει **τελεσίδικη απόφαση αναθεωρητικό δικαστήριο** επιβεβαιώνοντας την απόφαση της ΕΑΑ ή διαπιστώνοντας το ίδιο παραβίαση, **δεν δύνανται να εκδίδουν αποφάσεις που αντιστρατεύονται** τις προαναφερθείσες αποφάσεις.

Η υποχρέωση αυτή θα πρέπει να ισχύει χωρίς να θίγεται το δικαίωμα, και η ενδεχόμενη υποχρέωση, των εθνικών δικαστηρίων να ζητούν διευκρινίσεις σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 81 ή 82 βάσει του άρθρου 234 της συνθήκης ΕΚ.

Ο ανωτέρω κανόνας παρέχει δεσμευτική ισχύ μόνο σε αποφάσεις που είναι τελεσίδικες, δηλ. για τις οποίες ο εναγόμενος έχει **εξαντλήσει όλα τα διαθέσιμα ένδικα μέσα**, και αφορά μόνο τις **ίδιες πρακτικές και την ίδια ή τις ίδιες επιχειρήσεις** για τις οποίες η ΕΑΑ ή το αναθεωρητικό δικαστήριο διαπίστωσαν παραβίαση.

2.4. Η προϋπόθεση της υπαιτιότητας

Εάν η παραβίαση του άρθρου 81 ή 82 **έχει αποδειχθεί**, τα κράτη μέλη εφαρμόζουν διαφορετικές προσεγγίσεις σχετικά με την προϋπόθεση της **υπαιτιότητας** για την καταβολή αποζημίωσης.

Ορισμένα κράτη μέλη δεν απαιτούν καν την ύπαρξη υπαιτιότητας ως προϋπόθεση για επιδίκαση αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας ή θεωρούν ότι τεκμαίρεται αμάχητα η ύπαρξη υπαιτιότητας απ' ης στιγμής αποδειχθεί μια παραβίαση. Η Επιτροπή δεν θεωρεί ότι συντρέχουν λόγοι πολιτικής αντίθετοι σε αυτήν την προσέγγιση.

Όσον αφορά τα άλλα κράτη μέλη, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τις προϋποθέσεις αστικής ευθύνης για παραβιάσεις άμεσα εφαρμοστέων κανόνων της Συνθήκης,

¹⁰ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 4 του ΕΕΕ.

όπως του άρθρου 81 ή 82, και την αρχή της αποτελεσματικότητας, οποιαδήποτε προϋπόθεση υπαιτιότητας βάσει της νομοθεσίας των κρατών μελών θα πρέπει να είναι περιορισμένη. Η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν υπάρχει λόγος να απαλλάσσονται από την ευθύνη τους όσοι διαπράττουν παραβάσεις με την αιτιολογία ότι δεν υπάρχει υπαιτιότητα, εκτός από τις περιπτώσεις συγγνωστού σφάλματος του εναγόμενου.

Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει¹¹ ένα μέτρο προκειμένου να καταστεί σαφές, για τα κράτη μέλη που απαιτούν απόδειξη της υπαιτιότητας, ότι:

- όταν το θύμα έχει **αποδείξει παραβίαση του άρθρου 81 ή 82**, ο δράστης της παραβίασης πρέπει να είναι υπεύθυνος για τις ζημιές που έχουν προκληθεί εκτός εάν αποδείξει ότι η παραβίαση ήταν αποτέλεσμα γνησίως συγγνωστού σφάλματος·
- ένα σφάλμα θεωρείται **συγγνωστό** εάν ένα λογικό άτομο που επιδεικνύει υψηλό βαθμό επιμέλειας δεν θα αντιλαμβανόταν ότι η επίμαχη συμπεριφορά περιόριζε τον ανταγωνισμό.

2.5. Ζημιές

Η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της για την επιβεβαίωση που δόθηκε από το Δικαστήριο για τα **είδη βλάβης** για τα οποία τα θύματα παραβιάσεων της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας δικαιούνται να λάβουν αποζημίωση¹². Το Δικαστήριο τόνισε ότι τα θύματα πρέπει να λάβουν τουλάχιστον **πλήρη αποζημίωση** για την **πραγματική αξία της ζημίας που υπέστησαν**. Συνεπώς, το δικαίωμα πλήρους αποζημίωσης εκτείνεται όχι μόνο στην πραγματική ζημία που οφείλεται στην αντανταγωνιστική αύξηση της τιμής, αλλά και στο **διαφυγόν κέρδος** λόγω οποιασδήποτε μείωσης των πωλήσεων και περιλαμβάνει **δικαίωμα σε τόκους**.

Για λόγους ασφάλειας δικαίου και για τη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των δυνητικών παραβατών και θυμάτων, η Επιτροπή προτείνει την **κωδικοποίηση** σε ένα κοινοτικό νομοθετικό κείμενο του **ισχύοντος κοινοτικού κεκτημένου** για την έκταση των ζημιών την αποκατάσταση των οποίων μπορούν να ζητήσουν τα θύματα παραβιάσεων της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας.

Αφ' ης στιγμής καταστεί σαφής η έκταση των ζημιών, πρέπει να **υπολογιστεί το ύψος** των ζημιών αυτών. Ο υπολογισμός αυτός, που συνεπάγεται σύγκριση με την οικονομική κατάσταση του θύματος βάσει του **υποθετικού σεναρίου** μιας ανταγωνιστικής αγοράς, είναι συχνά ιδιαίτερα πολύπλοκος. Μπορεί να καταστεί **υπερβολικά δυσχερής** ή και πρακτικά αδύνατος, εάν εφαρμοστεί αυστηρά η αρχή σύμφωνα με την οποία πρέπει να υπολογίζεται πάντοτε επακριβώς το ποσό της ζημίας που έχει υποστεί το θύμα. Επιπλέον, ιδιαίτερα αυστηρές απαιτήσεις υπολογισμού μπορεί να είναι δυσανάλογες με το μέγεθος της προκληθείσας ζημίας.

Συνεπώς, για να **διευκολυνθεί ο υπολογισμός των ζημιών**, η Επιτροπή σκοπεύει:¹³

- να καταρτίσει ένα πλαίσιο με πραγματιστικές, μη δεσμευτικές κατευθύνσεις για την **ποσοτικοποίηση** των ζημιών σε υποθέσεις παραβίασης της αντιμονοπωλιακής

¹¹ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 5 του ΕΕΕ.

¹² *Manfredi* (βλ. υποσημείωση 1), σημεία 95 και 97.

¹³ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 6 του ΕΕΕ.

νομοθεσίας, π.χ. μέσω **μεθόδων κατά προσέγγιση υπολογισμού ή απλουστευμένων κανόνων για την εκτίμηση** της ζημίας.

2.6. Μετακύλιση της επιπλέον επιβάρυνσης

Εάν ο άμεσος πελάτης του δράστη της παράβασης μετακυλίσει πλήρως ή μερικώς την παράνομη επιπλέον επιβάρυνση στους δικούς του πελάτες (τους έμμεσους αγοραστές), μπορούν να προκύψουν διάφορα νομικά θέματα. Αυτά προκαλούν σήμερα σημαντικές νομικές αβεβαιότητες και δυσχέρειες στις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας.

Αφενός μεν, προκύπτουν προβλήματα εάν ο **δράστης της παράβασης** επικαλείται τη μετακύλιση της επιπλέον επιβάρυνσης ως **αμυντικό επιχειρήμα** κατά του ενάγοντος, ισχυριζόμενος ότι ο ενάγων δεν υπέστη ζημία διότι μετακύλησε την αύξηση της τιμής στους πελάτες του.

Η Επιτροπή υπενθυμίζει την έμφαση που έχει δοθεί από το Δικαστήριο στην **αρχή της αποκατάστασης** καθώς και στην αρχή ότι θα πρέπει να **καταβάλλεται αποζημίωση σε κάθε πρόσωπο που έχει υποστεί ζημία** το οποίο είναι σε θέση να αποδείξει την ύπαρξη επαρκούς αιτιώδους συνάφειας με την παράβαση. Σε αυτό το πλαίσιο, οι δράστες της παράβασης θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επικαλεστούν το ενδεχόμενο η επιπλέον επιβάρυνση να έχει μετακυλισθεί. Πράγματι, η απόρριψη αυτού του αμυντικού επιχειρήματος θα είχε ως αποτέλεσμα τον **αδικαιολόγητο πλουτισμό** των αγοραστών που έχουν μετακυλίσει την επιπλέον επιβάρυνση και την **αθέμιτη πολλαπλή αποζημίωση** για την παράνομη επιπλέον επιβάρυνση από τον εναγόμενο. Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει¹⁴:

- **οι εναγόμενοι να έχουν το δικαίωμα να επικαλεστούν την ένσταση μετακύλισης** για να αντικρούσουν αξίωση αποζημίωσης της επιπλέον επιβάρυνσης. Ο βαθμός απόδειξης που απαιτείται για αυτό το αμυντικό μέσο δεν πρέπει να είναι υποδεέστερος από εκείνον που επιβάλλεται στο ενάγοντα για την απόδειξη της ζημίας.

Αφετέρου δε, δυσχέρειες προκύπτουν επίσης, όταν ένας **έμμεσος αγοραστής** επικαλείται τη μετακύλιση της επιπλέον επιβάρυνσης ως βάση για την **απόδειξη της βλάβης που υπέστη**. Οι αγοραστές που βρίσκονται στο τέλος ή κοντά στο τέλος της αλυσίδας διανομής είναι συχνά εκείνοι που βλάπτονται περισσότερο από τις παραβιάσεις της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, αλλά λόγω της **απόστασής τους από την παραβίαση** είναι ιδιαίτερα δύσκολο για αυτούς να συγκεντρώσουν επαρκείς αποδείξεις για την ύπαρξη και την έκταση της μετακύλισης της παράνομης επιπλέον επιβάρυνσης κατά μήκος της αλυσίδας διανομής. Εάν αυτοί οι ενάγοντες δεν είναι σε θέση να προσκομίσουν τις εν λόγω αποδείξεις, **δεν αποζημιώνονται** και ο δράστης της παράβασης, ο οποίος μπορεί να έχει χρησιμοποιήσει με επιτυχία την ένσταση μετακύλισης για να αντικρούσει έναν άλλο ενάγοντα σε προηγούμενο στάδιο της αλυσίδας διανομής, διατηρεί τον **αδικαιολόγητο πλουτισμό** του.

Για να αποφευχθεί ένα τέτοιο σενάριο, η Επιτροπή θεωρεί, συνεπώς, σκόπιμο να μειωθεί το βάρος αποδείξεως του θύματος και προτείνει¹⁵:

- **οι έμμεσοι αγοραστές να είναι σε θέση να στηρίζονται στο μαχητό τεκμήριο** ότι η παράνομη επιπλέον επιβάρυνση έχει μετακυλισθεί εξ ολοκλήρου σε αυτούς.

¹⁴ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 7 του ΕΕΕ.

¹⁵ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. ό.π..

Στην περίπτωση κοινών, παραλλήλων ή διαδοχικών αγωγών που υποβάλλονται από αγοραστές σε διαφορετικά σημεία της αλυσίδας διανομής, τα εθνικά δικαστήρια ενθαρρύνονται να κάνουν πλήρη χρήση όλων των μηχανισμών που έχουν στη διάθεσή τους βάσει της εθνικής, κοινοτικής και διεθνούς νομοθεσίας για να αποφύγουν την ελλιπή ή υπερβάλλουσα αποζημίωση της βλάβης που έχει προκληθεί από παραβίαση της νομοθεσίας ανταγωνισμού.

2.7. Προθεσμίες παραγραφής

Ενώ οι προθεσμίες παραγραφής διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την εξασφάλιση της ασφάλειας δικαίου, μπορεί συγχρόνως να αποτελούν σημαντικό **εμπόδιο** για την αποκατάσταση των ζημιών, τόσο με αυτοτελείς όσο και παρεπόμενες αγωγές.

Όσον αφορά την **έναρξη των προθεσμιών παραγραφής**, τα θύματα μπορεί να αντιμετωπίζουν πρακτικές δυσκολίες στη περίπτωση συνεχιζόμενης ή επαναλαμβανόμενης παραβίασης ή όταν δεν θα μπορούσαν εύλογα να αντιληφθούν την παραβίαση. Η τελευταία αυτή περίπτωση παρουσιάζεται συχνά σε σχέση με τις σοβαρότερες και πιο επιζήμιες παραβιάσεις της νομοθεσίας ανταγωνισμού, όπως είναι οι παράνομες συμπράξεις (καρτέλ), οι οποίες συχνά παραμένουν μυστικές τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά τη λήξη τους.

Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει¹⁶ **να μην αρχίζει να τρέχει** η προθεσμία παραγραφής:

- στην περίπτωση **συνεχιζόμενης ή επαναλαμβανόμενης παραβίασης**, πριν την ημέρα κατά την οποία **παύει η παραβίαση**.
- πριν το θύμα της παραβίασης μπορεί **ευλόγως** να θεωρηθεί ότι έχει **αντιληφθεί την παραβίαση** και τη **βλάβη** που του έχει προκαλέσει.

Για να παραμείνει ανοικτή η δυνατότητα για παρεπόμενες αγωγές, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα έτσι ώστε να αποφεύγεται η εκπνοή των προθεσμιών παραγραφής ενώ **εξακολουθούν να είναι εν εξελίξει κρατικά μέτρα επιβολής** των κανόνων ανταγωνισμού από αρχές ανταγωνισμού (και αναθεωρητικά δικαστήρια). Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή προτιμά τη λύση μιας **νέας προθεσμίας παραγραφής**, η οποία αρχίζει να τρέχει αφ' ης στιγμής μια αρχή ανταγωνισμού ή ένα αναθεωρητικό δικαστήριο εκδίδει απόφαση σχετικά με την παραβίαση, από τη λύση της **αναστολής της προθεσμίας παραγραφής** κατά τη διάρκεια της δημόσιας διαδικασίας.

Στη δεύτερη περίπτωση, οι ενάγοντες (και οι εναγόμενοι) μερικές φορές θα αντιμετωπίζουν **δυσχέρειες στον ακριβή υπολογισμό** της προθεσμίας που υπολείπεται, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αρχές ανταγωνισμού δεν γνωστοποιούν πάντοτε την κίνηση και την περάτωση των διαδικασιών. Επιπλέον, εάν η αναστολή της προθεσμίας παραγραφής γίνει σε πολύ προχωρημένο στάδιο, ενδέχεται να **μην υπάρχει επαρκής χρόνος** για την προετοιμασία μιας αγωγής.

Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει¹⁷:

- να ξεκινά **νέα προθεσμία παραγραφής**, τουλάχιστον **δύο ετών**, αφ' ης στιγμής καταστεί **τελεσίδικη απόφαση παραβίασης** στην οποία στηρίζεται ο ενάγων για την άσκηση αγωγής.

¹⁶ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 8 του ΕΕΕ.

¹⁷ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. ό.π..

2.8. Κόστος αγωγών αποζημίωσης

Το **κόστος** των αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, καθώς και οι **κανόνες για τον καταμερισμό του κόστους**, μπορεί να αποτελέσουν αντικίνητρα καθοριστικής σημασίας για την άσκηση αγωγών αποζημίωσης, δεδομένου ότι οι αγωγές αυτές μπορεί να είναι ιδιαίτερα δαπανηρές και είναι συνήθως πιο σύνθετες και χρονοβόρες από άλλα είδη αστικών αγωγών.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι θα ήταν χρήσιμο τα κράτη μέλη να εξετάσουν προσεκτικά τους κανόνες τους σχετικά με το κόστος και τις ισχύουσες πρακτικές σε όλη την ΕΕ, προκειμένου να παρέχεται η δυνατότητα άσκησης **βάσιμων αγωγών** στις περιπτώσεις που το κόστος θα αποθάρρυνε την άσκησή τους, ιδίως από ενάγοντες των οποίων η οικονομική κατάσταση είναι αισθητά ασθενέστερη από εκείνη του εναγόμενου.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στους μηχανισμούς προώθησης της **ταχείας επίλυσης των διαφορών**, π.χ. μέσω συμβιβασμών. Αυτό θα μείωνε αισθητά ή θα εξάλειφε τις σχετικές δαπάνες τόσο για τους διαδίκους όσο και για το δικαστικό σύστημα.

Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν επίσης να εξετάσουν το ενδεχόμενο θέσπισης, όταν αυτό ενδείκνυται, ορίων για το επίπεδο των **δικαστικών εξόδων** που ισχύει στις αγωγές αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας.

Τέλος, τα κράτη μέλη καλούνται να εξετάσουν τους **κανόνες** τους στον τομέα της **κατανομής των εξόδων** προκειμένου να μειωθεί η αβεβαιότητα των δυνητικών εναγόντων σχετικά με τις δαπάνες στις οποίες ενδέχεται να υποβληθούν. Η αρχή σύμφωνα με την οποία «ο ηττώμενος πληρώνει», η οποία επικρατεί στα κράτη μέλη της ΕΕ, διαδραματίζει σημαντικό αποτρεπτικό ρόλο σε υποθέσεις χωρίς ισχυρό έρεισμα. Ωστόσο, υπό ορισμένες συνθήκες, η αρχή αυτή θα μπορούσε επίσης να αποθαρρύνει θύματα με δίκαιες αξιώσεις. Συνεπώς, τα εθνικά δικαστήρια θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να αποκλίνουν από την αρχή αυτή, για παράδειγμα εξασφαλίζοντας ότι ο ηττώμενος ενάγων δεν επιβαρύνεται με τα έξοδα του εναγόμενου τα οποία προκλήθηκαν χωρίς εύλογη αιτία ή κακοβούλως, ή είναι κατά άλλο τρόπο υπερβολικά.

Συνεπώς, η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη¹⁸:

- να καταρτίσουν διαδικαστικούς κανόνες που να προωθούν **συμβιβασμούς**, έτσι ώστε να μειώνονται τα έξοδα·
- να καθορίσουν τα **δικαστικά έξοδα** με κατάλληλο τρόπο ώστε να μην καθίστανται δυσανάλογο αντικίνητρο για την άσκηση αγωγών αποζημίωσης για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας·
- να παρέχουν στα εθνικά δικαστήρια τη δυνατότητα να εκδίδουν διαταγές σχετικά με τα έξοδα οι οποίες αποκλίνουν, σε ορισμένες αιτιολογημένες περιπτώσεις, από τους συνήθεις κανόνες για τα έξοδα, κατά προτίμηση σε αρχικό στάδιο της διαδικασίας. Τέτοιες διαταγές θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν ότι ο ενάγων, ακόμη και αν ηττηθεί, δεν θα πρέπει να πληρώσει το σύνολο των εξόδων του άλλου μέρους.

¹⁸ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 9 του ΕΕΕ.

2.9. Αλληλεπίδραση μεταξύ των προγραμμάτων επιεικούς μεταχείρισης και των αγωγών αποζημίωσης

Έχει ιδιαίτερη σημασία, για την επιβολή της νομοθεσίας τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς, να εξασφαλιστεί η ελκυστικότητα των προγραμμάτων επιεικούς μεταχείρισης.

Στο πλαίσιο της άσκησης **αγωγών αποζημίωσης από ιδιώτες**, πρέπει να εξασφαλιστεί επαρκής **προστασία του απορρήτου των εταιρικών δηλώσεων** που υποβάλλονται από αιτούντες επιεική μεταχείριση, έτσι ώστε οι αιτούντες να μην τίθενται σε λιγότερο ευνοϊκή θέση από τους άλλους δράστες της παράβασης. Σε διαφορετική περίπτωση, ο φόβος της αποκάλυψης της ομολογίας του αιτούντος επιεική μεταχείριση θα είχε αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα των πληροφοριών που θα κατέθετε, και ενδεχομένως να απέτρεπε εντελώς την υποβολή αίτησης επιεικούς μεταχείρισης.

Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει¹⁹ η προστασία αυτή να ισχύει:

- για όλες τις **εταιρικές δηλώσεις** που υποβάλλονται από **όλους τους αιτούντες επιεική μεταχείριση** σε σχέση με παραβίαση του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ (επίσης και όταν εφαρμόζεται εκ παραλλήλου η εθνική αντιμονοπωλιακή νομοθεσία).
- ανεξαρτήτως του αν η αίτηση επιεικούς μεταχείρισης γίνει δεκτή, απορριφθεί ή δεν οδηγήσει στην έκδοση απόφασης από την αρχή ανταγωνισμού.

Η προστασία αυτή ισχύει όταν η γνωστοποίηση διατάσσεται από δικαστήριο, είτε **πριν είτε μετά την έκδοση απόφασης** από την αρχή ανταγωνισμού. Θα πρέπει να αποκλείεται η εθελοντική γνωστοποίηση εταιρικών δηλώσεων από αιτούντες ασυλία και η μείωση των προστίμων τουλάχιστον μέχρις ότου εκδοθεί η κοινοποίηση αιτιάσεων.

Ένα άλλο μέτρο που θα επέτρεπε να μη θίγεται καθόλου η ελκυστικότητα των προγραμμάτων επιεικούς μεταχείρισης θα ήταν να περιοριστεί η αστική ευθύνη των προσώπων των οποίων γίνεται δεκτή η αίτηση επιεικούς μεταχείρισης. Συνεπώς, η Επιτροπή προτείνει να εξεταστεί περαιτέρω²⁰ η δυνατότητα περιορισμού της **αστικής ευθύνης του προσώπου στο οποίο παρέχεται ασυλία έναντι των αξιώσεων από τους άμεσους και έμμεσους συμβατικούς εταίρους του**. Κάτι τέτοιο θα συνέβαλλε στο να περιοριστούν και να καταστούν πιο προβλέψιμες οι αποζημιώσεις που πρέπει να καταβληθούν από τα πρόσωπα στα οποία παρέχεται ασυλία, χωρίς αυτά να απαλλάσσονται αδικαιολόγητα από την αστική ευθύνη που υπέχουν λόγω της συμμετοχής τους σε παράβαση. Το πρόσωπο στο οποίο παρέχεται ασυλία θα πρέπει να έχει το βάρος της αποδείξεως της έκτασης στην οποία θα περιοριστεί η ευθύνη του. Ωστόσο, θα πρέπει να εξεταστεί ιδίως η ανάγκη θέσπισης ενός τέτοιου μέτρου και οι επιπτώσεις που θα είχε στην πλήρη αποζημίωση των θυμάτων καρτέλ και στη θέση των άλλων δραστών της παράβασης, ιδίως άλλων αιτούντων επιεική μεταχείριση.

¹⁹ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 10, τμήμα Β.1 του ΕΕΕ.

²⁰ Για τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πρόταση αυτή, βλ. κεφάλαιο 10, τμήμα Β.2 του ΕΕΕ.

Η Επιτροπή σας καλεί να αποστείλετε τις παρατηρήσεις σας σχετικά με την παρούσα Λευκή Βίβλο. Οι παρατηρήσεις μπορούν να αποσταλούν, μέχρι την 15^η Ιουλίου 2008, είτε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στη διεύθυνση:

comp-damages-actions@ec.europa.eu

είτε ταχυδρομικώς στη διεύθυνση:

European Commission
Directorate-General for Competition, Unit A 5
Damages actions for breach of the EC antitrust rules
B-1049 Brussels.

Σύμφωνα με πάγια πρακτική της, η ΓΔ Ανταγωνισμού δημοσιεύει τις παρατηρήσεις που λαμβάνει στο πλαίσιο δημόσιας διαβούλευσης. Ωστόσο, μπορείτε να ζητήσετε να τηρηθούν εμπιστευτικές οι παρατηρήσεις σας ή μέρος αυτών. Στην περίπτωση αυτή, παρακαλείσθε να αναφέρετε ρητά στην πρώτη σελίδα των παρατηρήσεων ότι δεν θα πρέπει να δημοσιοποιηθούν, στέλνοντας παράλληλα στη ΓΔ Ανταγωνισμού μη εμπιστευτικό κείμενο των παρατηρήσεων για δημοσίευση.